Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 7ης Νοεμβρίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου – Οδηγία 2003/86/ΕΚ – Δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως – Άρθρο 12 – Μη τήρηση της τρίμηνης προθεσμίας από την παροχή διεθνούς προστασίας – Δικαιούχος επικουρικής προστασίας – Απόρριψη αιτήσεως για προξενική θεώρηση (visa)»

Στην υπόθεση C-380/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας, Κάτω Χώρες) με απόφαση της 21ης Ιουνίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 26 Ιουνίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

K,

B

κατά

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Βηλαρά, πρόεδρο του τετάρτου τμήματος, προεδρεύοντα του τρίτου τμήματος, J. Malenovský, L. Bay Larsen (εισηγητή), M. Safjan και D. Šváby, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: R. Șereș, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 19ης Μαρτίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– οι K και B, εκπροσωπούμενοι από τις C. J. Ullersma και M. L. van Leer, advocaten,

– η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. K. Bulterman και H. S. Gijzen,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την C. Cattabriga και τον G. Wils,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Ιουνίου 2018,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης (ΕΕ 2003, L 251, σ. 12).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, των K και B, υπηκόων τρίτων χωρών, και, αφετέρου, του Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Υφυπουργού Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, Κάτω Χώρες) (στο εξής: Υφυπουργός) σχετικά με την εκ μέρους του τελευταίου απόρριψη αιτήσεως προς χορήγηση προξενικής θεωρήσεως (visa) για διαμονή άνω των τριών μηνών στο πλαίσιο οικογενειακής επανενώσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2003/86

3 Η αιτιολογική σκέψη 8 της οδηγίας 2003/86 έχει ως εξής:

«Θα πρέπει να αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην κατάσταση των προσφύγων, εξαιτίας των λόγων που τους υποχρέωσαν να εγκαταλείψουν τη χώρα τους και που τους εμποδίζουν να διεξάγουν εκεί κανονικό οικογενειακό βίο. Θα πρέπει, συνεπώς, να προβλεφθούν πιο ευνοϊκές προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματός τους οικογενειακής επανένωσης.»

4 Το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται όταν ο συντηρών:

[...]

γ) έχει λάβει άδεια διαμονής σε κράτος μέλος δυνάμει επικουρικών μορφών προστασίας, σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις, την εθνική νομοθεσία ή τις πρακτικές των κρατών μελών, ή ζητεί άδεια να διαμείνει σε αυτή τη βάση και αναμένει απόφαση σχετικά με το καθεστώς του.»

5 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας απαριθμεί τα μέλη της οικογένειας του συντηρούντος στα οποία τα κράτη μέλη επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή σύμφωνα με την ίδια οδηγία.

6 Το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86 ορίζει τα εξής:

«Κατά τη διάρκεια εξέτασης της αίτησης, τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε να λαμβάνεται δεόντως υπόψη το ύψιστο συμφέρον του ανήλικου παιδιού.»

7 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Κατά την υποβολή της αίτησης οικογενειακής επανένωσης, το οικείο κράτος μέλος μπορεί να απαιτήσει το πρόσωπο που υπέβαλε την αίτηση να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία ότι ο συντηρών διαθέτει:

α) κατάλυμα το οποίο να θεωρείται κανονικό για αντίστοιχη οικογένεια στην αυτή περιοχή και το οποίο να πληροί τις γενικές προδιαγραφές ασφάλειας και υγιεινής που ισχύουν στο οικείο κράτος μέλος·

β) ασφάλιση ασθενείας για τον ίδιο/την ίδια και τα μέλη της οικογένειάς του/της, που να καλύπτει το σύνολο των κινδύνων, οι οποίοι συνήθως καλύπτονται για τους ημεδαπούς στο οικείο κράτος μέλος·

γ) σταθερούς και τακτικούς πόρους, επαρκείς για τη συντήρηση του ιδίου/της ιδίας και των μελών της οικογενείας του/της, χωρίς να απαιτείται προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής του οικείου κράτους μέλους. […]»

8 Τα άρθρα 10 και 11 της εν λόγω οδηγίας θέτουν κανόνες τους οποίους τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόζουν στους πρόσφυγες τους οποίους αναγνωρίζουν ως τέτοιους.

9 Το άρθρο 12 της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 7, τα κράτη μέλη δεν απαιτούν από τον πρόσφυγα ή/και το μέλος ή τα μέλη της οικογένειάς του/της να προσκομίσει, προκειμένου για αιτήσεις που αφορούν τα μέλη της οικογένειας που αναφέρονται στο άρθρο 4 παράγραφος 1, αποδεικτικά στοιχεία για το ότι ο πρόσφυγας πληροί τις απαιτήσεις που καθορίζονται στο άρθρο 7.

[…]

Τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν από τον πρόσφυγα να πληροί τους όρους που ορίζονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, εάν η αίτηση οικογενειακής επανένωσης δεν υποβλήθηκε εντός τριών μηνών από τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

2. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 8, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαιτούν από τον πρόσφυγα να έχει διαμείνει στο έδαφός τους επί ορισμένο διάστημα, προτού επιτραπεί στο μέλος ή στα μέλη της οικογένειάς του/της να επανενωθούν μαζί του/της.»

10 Το άρθρο 17 της οδηγίας 2003/86 ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν δεόντως υπόψη τον χαρακτήρα και τη σταθερότητα των οικογενειακών δεσμών του προσώπου και τη διάρκεια διαμονής του στο κράτος μέλος καθώς και την ύπαρξη οικογενειακών, πολιτιστικών και κοινωνικών δεσμών με τη χώρα καταγωγής του, σε περίπτωση απόρριψης αίτησης, ανάκλησης ή άρνησης της ανανέωσης της άδειας διαμονής, ή σε περίπτωση λήψης μέτρου απομάκρυνσης εις βάρος του συντηρούντος ή μελών της οικογένειάς του.»

Η οδηγία 2004/83/ΕΚ

11 Η οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απατρίδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ 2004, L 304, σ. 12), αναφέρει τα ακόλουθα, στην αιτιολογική της σκέψη 25:

«Είναι αναγκαίο να θεσπισθούν κριτήρια βάσει των οποίων θα αποφασίζεται αν οι αιτούντες διεθνή προστασία δικαιούνται ή όχι επικουρικής προστασίας. Τα εν λόγω κριτήρια θα πρέπει να αντλούνται από τις διεθνείς υποχρεώσεις που απορρέουν από νομικά κείμενα περί δικαιωμάτων του ανθρώπου και [από] τις πρακτικές που υφίστανται στα κράτη μέλη.»

Η οδηγία 2011/95/ΕΕ

12 Η οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ 2011, L 337, σ. 9), αναφέρει τα ακόλουθα, στην αιτιολογική της σκέψη 34:

«Είναι αναγκαίο να θεσπισθούν κοινά κριτήρια βάσει των οποίων θα αποφασίζεται αν οι αιτούντες διεθνή προστασία δικαιούνται ή όχι επικουρικής προστασίας. Τα εν λόγω κριτήρια θα πρέπει να αντλούνται από τις διεθνείς υποχρεώσεις που απορρέουν από νομικά κείμενα περί δικαιωμάτων του ανθρώπου και [από] τις πρακτικές που υφίστανται στα κράτη μέλη.»

Το ολλανδικό δίκαιο

13 Το άρθρο 29, παράγραφοι 1, 2 και 4, του Vreemdelingenwet 2000 (νόμου του 2000 περί αλλοδαπών) ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Η άδεια διαμονής ορισμένου χρόνου […] δύναται να χορηγηθεί στον αλλοδαπό ο οποίος:

a) έχει το καθεστώς του πρόσφυγα ή

b) αποδεικνύει επαρκώς ότι έχει σοβαρούς λόγους να πιστεύει ότι διατρέχει, σε περίπτωση απελάσεώς του, πραγματικό κίνδυνο:
   1°. να του επιβληθεί θανατική ποινή ή εκτέλεση·
   2°. να υποστεί βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία· ή
   3°. να υποστεί σοβαρή και προσωπική απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω αδιάκριτης ασκήσεως βίας σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης.

2. Η άδεια διαμονής ορισμένου χρόνου του άρθρου 28 δύναται επίσης να χορηγηθεί στα μέλη της οικογένειας που απαριθμούνται κατωτέρω αν, κατά τον χρόνο της αφίξεως του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού, ήταν μέλη της οικογένειάς του και εισήλθαν ταυτόχρονα με τον ίδιο στις Κάτω Χώρες ή ήλθαν να εγκατασταθούν μαζί του εντός τριών μηνών μετά τη χορήγηση σε αυτόν άδειας διαμονής ορισμένου χρόνου […]

[…]

4. Η άδεια διαμονής ορισμένου χρόνου […] δύναται επίσης να χορηγηθεί σε μέλος της οικογένειας κατά την έννοια της παραγράφου 2 το οποίο απλώς δεν ήλθε να εγκατασταθεί με τον κατά την έννοια της παραγράφου 1 αλλοδαπό εντός τριών μηνών από τη χορήγηση στον τελευταίο άδειας διαμονής […] αν εντός της τρίμηνης αυτής προθεσμίας υποβλήθηκε από το ως άνω μέλος της οικογένειας ή για λογαριασμό του αίτηση για τη χορήγηση θεωρήσεως για διαμονή άνω των τριών μηνών.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

14 Στον F. G., υπήκοο τρίτης χώρας, έχει αναγνωριστεί στις Κάτω Χώρες από τις 23 Σεπτεμβρίου 2014 το καθεστώς επικουρικής προστασίας.

15 Ο ενδιαφερόμενος υπέβαλε στις 22 Ιανουαρίου 2015 αίτηση για τη χορήγηση θεωρήσεως στο πλαίσιο οικογενειακής επανενώσεως με την K και την B, που είναι, αντιστοίχως, η σύζυγός του και η ανήλικη θυγατέρα του.

16 Στις 20 Απριλίου 2015 ο Υφυπουργός απέρριψε την ως άνω αίτηση με την αιτιολογία ότι είχε υποβληθεί σε χρόνο πέραν των τριών μηνών από της χορηγήσεως στον F. G. τίτλου διαμονής στις Κάτω Χώρες, χωρίς να υπάρχουν λόγοι που να δικαιολογούν την εν λόγω καθυστέρηση.

17 Κατόπιν υποβολής ενστάσεως από την K και την B, ο Υφυπουργός, με απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2015, ενέμεινε στην αρχική απόφασή του.

18 Η K και η B άσκησαν προσφυγή κατά της ως άνω αποφάσεως του Υφυπουργού ενώπιον του rechtbank den Haag zittingsplaats Amsterdam (πρωτοδικείου Χάγης, δικάζοντος στο Άμστερνταμ, Κάτω Χώρες). Το ανωτέρω δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή αυτή με απόφαση της 24ης Ιουνίου 2016.

19 Οι K και B άσκησαν έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

20 Το δικαστήριο αυτό κρίνει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86, η περίπτωση της κύριας δίκης δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, καθόσον ο συντηρών έχει υπαχθεί στο καθεστώς επικουρικής προστασίας.

21 Οι κανόνες της εν λόγω οδηγίας εφαρμόζονται, εντούτοις, ευθέως και ανεπιφύλακτα, στους υπαγόμενους στο καθεστώς επικουρικής προστασίας, δεδομένου ότι ο Ολλανδός νομοθέτης επέλεξε την εφαρμογή σε αυτούς των ως άνω κανόνων προκειμένου να εξασφαλίζεται η ίδια μεταχείριση σε σχέση με την επιφυλασσόμενη στους πρόσφυγες.

22 Μολονότι το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 είναι αποφασιστικής σημασίας για την έκβαση της διαφοράς της κύριας δίκης, διερωτάται ωστόσο, λαμβανομένης υπόψη της αποφάσεως της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan (C-583/10, EU:C:2012:638), αν το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία της ως άνω διατάξεως σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης.

23 Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επί της συμφωνίας προς τη διάταξη αυτή των κανόνων που διέπουν την υποβολή αιτήσεως στο πλαίσιο της οικογενειακής επανενώσεως την οποία προβλέπει η ολλανδική νομοθεσία.

24 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας, Κάτω Χώρες) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι το Δικαστήριο, λαμβανομένων υπόψη του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας [2003/86] και της αποφάσεως της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan (C-583/10, EU:C:2012:638), αρμόδιο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα ολλανδικών δικαστηρίων σχετικά με την ερμηνεία διατάξεων της οδηγίας αυτής σε υπόθεση η οποία αφορά το δικαίωμα διαμονής μέλους της οικογένειας δικαιούχου επικουρικής προστασίας αν στο ολλανδικό δίκαιο ορίζεται ότι η οδηγία αυτή εφαρμόζεται ευθέως και ανεπιφύλακτα στους δικαιούχους επικουρικής προστασίας;

2) Αντιτίθεται το σύστημα της οδηγίας [2003/86] σε εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, δυνάμει της οποίας αίτηση για οικογενειακή επανένωση βάσει των ευνοϊκότερων διατάξεων του κεφαλαίου V της οδηγίας αυτής δύναται να απορριφθεί για τον λόγο και μόνον ότι δεν υποβλήθηκε εντός της προθεσμίας του άρθρου 12, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας;

Είναι σημαντικό για την απάντηση στο ερώτημα αυτό να είναι δυνατή, σε περίπτωση υπερβάσεως της προαναφερθείσας προθεσμίας, η υποβολή, είτε πριν είτε μετά από απόρριψη, αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση, στο πλαίσιο της οποίας εξετάζεται αν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 7 της οδηγίας [2003/86] και λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα και οι περιστάσεις των οποίων γίνεται μνεία στο άρθρο 5, παράγραφος 5, και στο άρθρο 17 της ίδιας οδηγίας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

25 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν το Δικαστήριο είναι αρμόδιο, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, να ερμηνεύσει το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, στην οποία το ως άνω δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως ατόμου στο οποίο έχει αναγνωριστεί το καθεστώς επικουρικής προστασίας, όταν η διάταξη αυτή έχει καταστεί εφαρμοστέα σε μια τέτοια περίπτωση, ευθέως και ανεπιφύλακτα, βάσει του εθνικού δικαίου.

26 Το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι η οδηγία αυτή δεν εφαρμόζεται όταν ο συντηρών είναι υπήκοος τρίτης χώρας και έχει λάβει άδεια διαμονής σε κράτος μέλος δυνάμει επικουρικών μορφών προστασίας, σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις, την εθνική νομοθεσία ή τις πρακτικές των κρατών μελών.

27 Προκύπτει ασφαλώς από το γράμμα της ως άνω διατάξεως ότι αυτή αφορά τις επικουρικές μορφές προστασίας που παρέχονται βάσει του διεθνούς ή του εθνικού δικαίου, χωρίς να αναφέρεται ευθέως στο καθεστώς επικουρικής προστασίας που προβλέπεται από το δίκαιο της Ένωσης.

28 Ωστόσο, εξ αυτού δεν μπορεί να συναχθεί ότι η οδηγία 2003/86 έχει εφαρμογή σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, στην οποία έχει αναγνωριστεί στον συντηρούντα το καθεστώς αυτό.

29 Πράγματι, πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι το καθεστώς επικουρικής προστασίας που προβλέπεται από το δίκαιο της Ένωσης θεσπίστηκε με την οδηγία 2004/83, η οποία εκδόθηκε μετά την οδηγία 2003/86. Υπό τις συνθήκες αυτές, η απουσία στην εν λόγω οδηγία άμεσης αναφοράς στο ως άνω καθεστώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αποφασιστικής σημασίας.

30 Δεύτερον, από την τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση [COM(2000) 624 τελικό], υποβληθείσα από την Επιτροπή στις 10 Οκτωβρίου 2000 (ΕΕ 2001, C 62 E, σ. 99), προκύπτει ότι η αποκλειόμενη περίπτωση που περιλαμβάνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 εισήχθη ακριβώς με την προοπτική της μελλοντικής θεσπίσεως ενός κοινού στα κράτη μέλη καθεστώτος επικουρικής προστασίας, επ' ευκαιρία της οποίας η Επιτροπή είχε την πρόθεση να προτείνει τη θέσπιση διατάξεων σχετικών με την οικογενειακή επανένωση προσαρμοσμένων στους υπηκόους εκείνους τρίτων χωρών υπέρ των οποίων έχει αναγνωριστεί ένα τέτοιο καθεστώς, πράγμα το οποίο αποτελεί ένδειξη ότι η εν λόγω περίπτωση αποκλεισμού όντως προβλέφθηκε με σκοπό να αποκλείσει το ενδεχόμενο να εμπίπτουν οι εν λόγω υπήκοοι τρίτων χωρών στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.

31 Τρίτον, τόσο από την αιτιολογική σκέψη 25 της οδηγίας 2004/83 όσο και από την αιτιολογική σκέψη 34 της οδηγίας 2011/95 προκύπτει ότι τα κριτήρια που πρέπει να ικανοποιούν οι αιτούντες διεθνή προστασία για να τύχουν επικουρικής προστασίας πρέπει να καθορίζονται βάσει των διεθνών υποχρεώσεων καθώς και των υφισταμένων εντός των κρατών μελών πρακτικών.

32 Δεδομένου ότι τα κοινά κριτήρια για τη χορήγηση επικουρικής προστασίας αντλήθηκαν ως εκ τούτου από τα υφιστάμενα εντός των κρατών μελών καθεστώτα, τα οποία και αποσκοπούν να εναρμονίσουν, ενδεχομένως αντικαθιστώντας τα, το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 θα στερείτο σε μεγάλο βαθμό την πρακτική του αποτελεσματικότητα αν έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αφορά τους δικαιούχους επικουρικής προστασίας που προβλέπεται από το δίκαιο της Ένωσης.

33 Από τις ανωτέρω σκέψεις απορρέει ότι η οδηγία 2003/86 έχει την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται σε υπηκόους τρίτης χώρας μέλη της οικογένειας δικαιούχου επικουρικής προστασίας, όπως οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης.

34 Ωστόσο, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να αποφαίνεται επί αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως που αφορά διατάξεις του δικαίου της Ένωσης σε περιπτώσεις στις οποίες, έστω και αν τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης δεν εμπίπτουν ευθέως στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου αυτού, οι διατάξεις του εν λόγω δικαίου έχουν εφαρμογή βάσει του εθνικού δικαίου λόγω παραπομπής του εθνικού δικαίου στο περιεχόμενο των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, σκέψη 17, της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, σκέψη 45, και της 15ης Νοεμβρίου 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, σκέψη 53).

35 Πράγματι, σε τέτοιες περιπτώσεις, προς αποφυγή ερμηνευτικών αποκλίσεων στο μέλλον, υφίσταται οπωσδήποτε συμφέρον της Ένωσης για ομοιόμορφη ερμηνεία των διατάξεων που προέρχονται από το δίκαιο της Ένωσης (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, σκέψη 46, και της 22ας Μαρτίου 2018, Jacob και Lassus, C-327/16 και C-421/16, EU:C:2018:210, σκέψη 34).

36 Επομένως, η ερμηνεία από το Δικαστήριο διατάξεων του δικαίου της Ένωσης σε καταστάσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών δικαιολογείται όταν το εθνικό δίκαιο προβλέπει την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης ευθέως και ανεπιφύλακτα, προκειμένου να εξασφαλίζεται ομοιόμορφη αντιμετώπιση τόσο των εν λόγω καταστάσεων όσο και εκείνων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των ως άνω διατάξεων (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, σκέψη 19, της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, σκέψη 47, και της 7ης Νοεμβρίου 2013, Romeo, C-313/12, EU:C:2013:718, σκέψη 33).

37 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο, μόνο αρμόδιο να ερμηνεύσει το εθνικό δίκαιο στο πλαίσιο του συστήματος δικαστικής συνεργασίας που θεσπίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 1997, Leur-Bloem, C-28/95, EU:C:1997:369, σκέψη 33, και της 14ης Ιουνίου 2017, Online Games κ.λπ., C-685/15, EU:C:2017:452, σκέψη 45), διευκρίνισε ότι ο Ολλανδός νομοθέτης επέλεξε να

επιφυλάξει στους υπαγόμενους στο καθεστώς επικουρικής προστασίας ευνοϊκότερη μεταχείριση έναντι της προβλεπόμενης από την οδηγία 2003/86, με εφαρμογή σε αυτούς των κανόνων περί προσφύγων που θεσπίζονται με την εν λόγω οδηγία. Το ως άνω δικαστήριο συνάγει εξ αυτού ότι είναι υποχρεωμένο, δυνάμει του ολλανδικού δικαίου, να εφαρμόσει το άρθρο 12, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας στην υπόθεση της κύριας δίκης.

38 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, όπως σημειώνει και η Ολλανδική Κυβέρνηση, η εν λόγω διάταξη κατέστη εφαρμοστέα, ευθέως και ανεπιφύλακτα, δυνάμει του ολλανδικού δικαίου, σε περιπτώσεις όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης και ότι υφίσταται, επομένως, οπωσδήποτε συμφέρον της Ένωσης να αποφανθεί το Δικαστήριο επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

39 Το ως άνω συμπέρασμα δεν κλονίζεται από το γεγονός ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2003/86 αποκλείει ρητώς καταστάσεις όπως αυτή της κύριας δίκης από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.

40 Πράγματι, από τις σκέψεις 36 έως 43 της σημερινής αποφάσεως C και A (C-257/17) προκύπτει ότι μια τέτοια περίσταση δεν είναι ικανή να θέσει υπό αμφισβήτηση την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαίνεται επί αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως εντός του πλαισίου που οριοθετείται από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου η οποία υπενθυμίζεται στις σκέψεις 34 έως 36 της παρούσας αποφάσεως.

41 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ να ερμηνεύσει το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, στην οποία το εθνικό δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως ατόμου στο οποίο έχει αναγνωριστεί το καθεστώς επικουρικής προστασίας, όταν η διάταξη αυτή έχει καταστεί εφαρμοστέα σε μια τέτοια περίπτωση, ευθέως και ανεπιφύλακτα, βάσει του εθνικού δικαίου.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

42 Με το δεύτερο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ’ ουσίαν, αν το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που παρέχει τη δυνατότητα απορρίψεως αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως την οποία υποβάλλει μέλος της οικογένειας ενός πρόσφυγα, βάσει των περιλαμβανόμενων στο κεφάλαιο V της οδηγίας αυτής ευνοϊκότερων διατάξεων που έχουν εφαρμογή στους πρόσφυγες, με την αιτιολογία ότι η ως άνω αίτηση υποβλήθηκε σε χρόνο πέραν των τριών μηνών μετά την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στον συντηρούντα, παρέχοντας παράλληλα τη δυνατότητα υποβολής νέας αιτήσεως στο πλαίσιο άλλου καθεστώτος.

43 Το άρθρο 12, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2003/86 προβλέπει ότι, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 7 της οδηγίας αυτής, τα κράτη μέλη δεν απαιτούν από τον πρόσφυγα ή το μέλος ή τα μέλη της οικογένειάς του να προσκομίσουν, προκειμένου περί αιτήσεων που αφορούν τα μέλη της οικογένειας που αναφέρονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, αποδεικτικά στοιχεία για το ότι ο συντηρών ικανοποιεί τις απαιτήσεις που καθορίζονται στο άρθρο 7.

44 Μολονότι, όπως εκθέτει η αιτιολογική σκέψη 8 της οδηγίας 2003/86, η οδηγία αυτή προβλέπει για τους πρόσφυγες ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται το καθεστώς που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής, τα κράτη μέλη έχουν παρά ταύτα τη δυνατότητα να εξαρτούν την αναγνώριση του ως άνω καθεστώτος από την προϋπόθεση η σχετική αίτηση να έχει υποβληθεί εντός ορισμένης προθεσμίας.

45 Ως εκ τούτου, το άρθρο 12, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας διευκρινίζει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν από τον πρόσφυγα να πληροί τους όρους που ορίζονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας εάν η αίτηση οικογενειακής επανενώσεως δεν υποβλήθηκε εντός τριών μηνών από τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

46 Από το άρθρο 12, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2003/86 προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης επέτρεψε στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν, όσον αφορά τις προϋποθέσεις περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86, το κοινό καθεστώς αντί του ευνοϊκού καθεστώτος που ισχύει κανονικά για τους πρόσφυγες όταν η αίτηση οικογενειακής επανενώσεως υποβλήθηκε πέραν ενός ορισμένου χρονικού ορίου μετά την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

47 Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη, εφόσον το κρίνουν σκόπιμο, μπορούν να μην εξετάζουν τις υποβαλλόμενες από πρόσφυγες αιτήσεις οικογενειακής επανενώσεως βάσει του ευνοϊκού καθεστώτος που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86, αλλά βάσει του κοινού καθεστώτος που ισχύει για τις αιτήσεις οικογενειακής επανενώσεως όταν οι εν λόγω αιτήσεις υποβάλλονται μετά την προθεσμία που προβλέπει το άρθρο 12, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής.

48 Το άρθρο 12, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2003/86 δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως επιβάλλον στα κράτη μέλη την υποχρέωση να θεωρούν ότι η χωρίς σοβαρό λόγο υπέρβαση της προθεσμίας υποβολής αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως στο πλαίσιο του ευνοϊκού καθεστώτος το οποίο προβλέπει το άρθρο 12, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής συνιστά απλώς ένα στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη μεταξύ άλλων κατά τη συνολική εκτίμηση του βασίμου της αιτήσεως αυτής και που μπορεί να αντισταθμιστεί από άλλα στοιχεία.

49 Πράγματι, αφενός, η αποδοχή της ερμηνείας αυτής, η οποία δεν βρίσκει έρεισμα στο γράμμα του άρθρου 12 της εν λόγω οδηγίας, θα καθιστούσε αναποτελεσματικό και ασαφή τον κανόνα οριοθετήσεως των πεδίων εφαρμογής των καθεστώτων που ισχύουν στις υποβαλλόμενες από πρόσφυγες αιτήσεις οικογενειακής επανενώσεως, καθεστώτων τα οποία τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να θεσπίζουν βάσει της προθεσμίας την οποία προβλέπει το άρθρο 12, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας.

50 Αφετέρου, η υπέρβαση της προθεσμίας υποβολής αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως περί της οποίας γίνεται λόγος στο άρθρο 12, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2003/86 δεν επηρεάζει άμεσα την άδεια εισόδου ή διαμονής των μελών της οικογένειας του συντηρούντος, αλλά παρέχει μόνον τη δυνατότητα προσδιορισμού του πλαισίου εντός του οποίου πρέπει να εξεταστεί η αίτηση αυτή. Δεδομένου ότι η εκτίμηση του βασίμου μιας τέτοιας αιτήσεως δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί στην πράξη παρά μόνον όταν προσδιοριστεί το καθεστώς που ισχύει για αυτήν, η διαπίστωση της υπερβάσεως της εν λόγω προθεσμίας δεν μπορεί να συνεκτιμάται με παρατηρήσεις σχετικές με το βάσιμο της εν λόγω αιτήσεως.

51 Το άρθρο 5, παράγραφος 5, και το άρθρο 17 της οδηγίας 2003/86 δεν δικαιολογούν διαφορετική λύση.

52 Πράγματι, η απόφαση κράτους μέλους που απαιτεί την πλήρωση των προϋποθέσεων περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής δεν εμποδίζει να εξετάζεται στη συνέχεια το βάσιμο της ζητούμενης οικογενειακής επανενώσεως λαμβανομένων δεόντως υπόψη, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 5, και το άρθρο 17 της εν λόγω οδηγίας, του μείζονος συμφέροντος του ανηλίκου τέκνου, της φύσης και της σταθερότητας των οικογενειακών σχέσεων του ατόμου και της διάρκειας της διαμονής εντός του κράτους μέλους, καθώς και της υπάρξεως οικογενειακών, πολιτιστικών και κοινωνικών δεσμών με τη χώρα καταγωγής του.

53 Στο πλαίσιο αυτό, το οικείο κράτος μέλος θα είναι σε θέση να τηρήσει την απαίτηση εξατομικευμένης εξετάσεως της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως που προκύπτει από το άρθρο 17 της οδηγίας 2003/86 (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Ιουλίου 2015, K και A, C-153/14, EU:C:2015:453, σκέψη 60), η οποία επιβάλλει ιδίως να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες που συνδέονται με την ιδιότητα του συντηρούντος ως πρόσφυγα. Ειδικότερα, όπως υπενθυμίζει η αιτιολογική σκέψη 8 της οδηγίας αυτής, η κατάσταση των προσφύγων επιβάλλει ιδιαίτερη προσοχή, εφόσον αυτοί δεν μπορούν να διάγουν έναν κανονικό οικογενειακό βίο στη χώρα καταγωγής τους, υποχρεώθηκαν ενδεχομένως να αποχωριστούν την οικογένειά τους για μεγάλο διάστημα πριν τους χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα, η δε πλήρωση των ουσιαστικών προϋποθέσεων που θέτει το άρθρο 7, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας μπορεί να αποτελεί για αυτούς επιπρόσθετη δυσχέρεια σε σχέση με άλλους υπηκόους τρίτης χώρας.

54 Από τις ανωτέρω σκέψεις απορρέει ότι η ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2003/86, που εκτίθεται στη σκέψη 48 της παρούσας αποφάσεως, δεν εμποδίζει τη συνεκτίμηση, πριν από την έκδοση της τελικής αποφάσεως περί της ζητούμενης οικογενειακής επανενώσεως, του συνόλου των στοιχείων περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 5, παράγραφος 5, και στο άρθρο 17 της οδηγίας αυτής.

55 Συναφώς, ο νομοθέτης της Ένωσης επέτρεψε μεν στα κράτη μέλη να απαιτούν την τήρηση των προβλεπόμενων στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας προϋποθέσεων στην περίπτωση περί της οποίας γίνεται λόγος στο άρθρο 12, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής, δεν προσδιόρισε όμως τον τρόπο εξετάσεως, από διαδικαστικής απόψεως, μιας εκπροθέσμως υποβαλλόμενης αιτήσεως στο πλαίσιο του ευνοϊκού καθεστώτος που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας.

56 Υπό τις συνθήκες αυτές, ελλείψει σχετικών κανόνων του δικαίου της Ένωσης, εναπόκειται, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στην εσωτερική έννομη τάξη του οικείου κράτους μέλους να καθορίσει τέτοιους κανόνες, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, υπό την προϋπόθεση πάντως ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις υπαγόμενες στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και ότι δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται από το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (βλ., συναφώς, απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

57 Όσον αφορά την αρχή της ισοδυναμίας, από κανένα στοιχείο της δικογραφίας που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο δεν προκύπτει ότι παρόμοιες καταστάσεις εσωτερικής φύσεως τυγχάνουν διαφορετικής μεταχειρίσεως στο ολλανδικό δίκαιο, ούτε υποστηρίχθηκε κάτι τέτοιο στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας.

58 Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, κάθε περίπτωση στην οποία τίθεται το ζήτημα εάν μια εθνική δικονομική διάταξη καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένης υπόψη της σημασίας της εν λόγω διατάξεως στο πλαίσιο της όλης διαδικασίας, καθώς και της διεξαγωγής και των ιδιαιτεροτήτων της διαδικασίας αυτής, ενώπιον των διαφόρων εθνικών δικαστηρίων (βλ., συναφώς, απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

59 Εν προκειμένω, εθνική ρύθμιση παρέχουσα τη δυνατότητα απορρίψεως αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως που υποβάλλεται για μέλος της οικογένειας πρόσφυγα, βάσει των περιλαμβανομένων στο κεφάλαιο V της οδηγίας 2003/86 ευνοϊκότερων διατάξεων, με την αιτιολογία ότι η αίτηση αυτή υποβλήθηκε σε χρόνο πέραν των τριών μηνών από τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα στον συντηρούντα, παρεχομένης παράλληλα της δυνατότητας υποβολής νέας αιτήσεως στο πλαίσιο άλλου καθεστώτος, δεν είναι, καθαυτή, ικανή να καταστήσει αδύνατη στην πράξη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως που παρέχεται από την οδηγία 2003/86.

60 Πράγματι, η απόρριψη της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως που υποβάλλεται στο πλαίσιο εθνικού καθεστώτος το οποίο έχει προβλεφθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής δεν συνεπάγεται ότι παύει να διασφαλίζεται το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως, καθόσον η επανένωση αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο άλλου καθεστώτος, κατόπιν υποβολής σχετικής αιτήσεως.

61 Καίτοι το εκπρόθεσμο και οι διοικητικής φύσεως περιορισμοί που προϋποθέτει η υποβολή νέας αιτήσεως μπορούν να αποτελούν ασφαλώς δυσχέρειες για τον ενδιαφερόμενο, οι δυσχέρειες αυτές ωστόσο δεν είναι τέτοιας εκτάσεως ώστε να θεωρηθούν, καταρχήν, ως εμποδίζουσες στην πράξη τον ενδιαφερόμενο να προβάλει αποτελεσματικά το δικαίωμά του για οικογενειακή επανένωση.

62 Πάντως, η κατάσταση θα ήταν διαφορετική, καταρχάς, αν η απόρριψη της πρώτης αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως επερχόταν σε περιπτώσεις στις οποίες ειδικές περιστάσεις καθιστούν αντικειμενικά συγγνωστή την εκπρόθεσμη υποβολή της αιτήσεως αυτής.

63 Στη συνέχεια, όταν μια εθνική ρύθμιση επιβάλλει στους πρόσφυγες να προβάλουν τα δικαιώματά τους ταχέως μετά την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, σε χρονική στιγμή κατά την οποία ενδέχεται να έχουν αρκετά περιορισμένη γνώση της γλώσσας και των διαδικασιών του κράτους μέλους υποδοχής, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει οπωσδήποτε να έχουν ενημερωθεί πλήρως για τις συνέπειες της απορρίψεως της πρώτης τους αιτήσεως και για τα μέτρα που θα πρέπει να λάβουν για να προβάλουν αποτελεσματικά το δικαίωμά τους για οικογενειακή επανένωση.

64 Τέλος, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το άρθρο 12, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2003/86 παρέχει απλώς τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από το άρθρο 12, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής, απαιτώντας από τον πρόσφυγα να πληροί τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας.

65 Επομένως, για τον πρόσφυγα που υποβάλλει αίτηση για οικογενειακή επανένωση σε χρόνο πέραν των τριών μηνών μετά την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα πρέπει να ισχύουν παρά ταύτα οι ευνοϊκότερες για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως προϋποθέσεις που έχουν εφαρμογή στους πρόσφυγες, όπως αυτές ορίζονται στα άρθρα 10 και 11 ή στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας.

66 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που παρέχει τη δυνατότητα απορρίψεως αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως την οποία υποβάλλει μέλος της οικογένειας ενός πρόσφυγα, βάσει των ευνοϊκότερων διατάξεων για τους πρόσφυγες οι οποίες περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο V της οδηγίας αυτής, με την αιτιολογία ότι η ως άνω αίτηση υποβλήθηκε σε χρόνο πέραν των τριών μηνών μετά την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στον συντηρούντα, παρέχοντας παράλληλα τη δυνατότητα υποβολής νέας αιτήσεως στο πλαίσιο άλλου καθεστώτος, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι η εν λόγω ρύθμιση:

– προβλέπει ότι ένας τέτοιος λόγος απορρίψεως δεν μπορεί να προβάλλεται σε περιπτώσεις στις οποίες ειδικές περιστάσεις καθιστούν αντικειμενικά συγγνωστή την εκπρόθεσμη υποβολή της πρώτης αιτήσεως·

– προβλέπει ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν πλήρως ενημερωθεί για τις συνέπειες της αποφάσεως περί απορρίψεως της πρώτης αιτήσεώς τους και για τα μέτρα που θα πρέπει να λάβουν για να προβάλουν αποτελεσματικά το δικαίωμά τους οικογενειακής επανενώσεως, και

– εγγυάται ότι οι αναγνωρισμένοι ως πρόσφυγες συντηρούντες εξακολουθούν να απολαύουν των ευνοϊκότερων προϋποθέσεων για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως που έχουν εφαρμογή στους πρόσφυγες, οι οποίες εκτίθενται στα άρθρα 10 και 11 ή στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

67 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, να ερμηνεύσει το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, στην οποία το εθνικό δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως ατόμου στο οποίο έχει αναγνωριστεί το καθεστώς της επικουρικής προστασίας, όταν η διάταξη αυτή έχει καταστεί εφαρμοστέα σε μια τέτοια περίπτωση, ευθέως και ανεπιφύλακτα, βάσει του εθνικού δικαίου.**

2) **Το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που παρέχει τη δυνατότητα απορρίψεως αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως την οποία υποβάλλει μέλος της οικογένειας ενός πρόσφυγα, βάσει των ευνοϊκότερων διατάξεων για τους πρόσφυγες οι οποίες περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο V της οδηγίας αυτής, με την αιτιολογία ότι η ως άνω αίτηση υποβλήθηκε σε χρόνο πέραν των τριών μηνών μετά την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στον συντηρούντα, παρέχοντας παράλληλα τη δυνατότητα υποβολής νέας αιτήσεως στο πλαίσιο άλλου καθεστώτος, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι η εν λόγω ρύθμιση:**

   – **προβλέπει ότι ένας τέτοιος λόγος απορρίψεως δεν μπορεί να προβάλλεται σε περιπτώσεις στις οποίες ειδικές περιστάσεις καθιστούν αντικειμενικά συγγνωστή την εκπρόθεσμη υποβολή της πρώτης αιτήσεως·**

   – **προβλέπει ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν πλήρως ενημερωθεί για τις συνέπειες της αποφάσεως περί απορρίψεως της πρώτης αιτήσεώς τους και για τα μέτρα που θα πρέπει να λάβουν για να προβάλουν αποτελεσματικά το δικαίωμά τους οικογενειακής επανενώσεως, και**

   – **εγγυάται ότι οι αναγνωρισμένοι ως πρόσφυγες συντηρούντες εξακολουθούν να απολαύουν των ευνοϊκότερων προϋποθέσεων για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως που έχουν εφαρμογή στους πρόσφυγες, οι οποίες εκτίθενται στα άρθρα 10 και 11 ή στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας.**

(υπογραφές)